

Jannicke Kaase

GRØNNE HAGEROM

Hvordan skape en vakker, funksjonell og bærekraftig hage

Fryd Forlag

Jannicke Kaase

GRØNNE HAGEROM

Hvordan skape en vakker, funksjonell og bærekraftig hage

Fryd Forlag

Innhold

Hagehilsen 6

1 Nøkkelen til en vellykket hage 9
Design hagen selv 13
Din hage og miljøet 14

2 Fra idé til realitet: Hvordan planlegge hagen 17
3 hovedfaser i hageplanlegging 19
Få oversikt over hagen og omgivelsene 22
Bilder og mål 30
Finn ut hva du vil 32
Finn retningen med stil og konsept 40
Hagestil 40
Inspirasjon, idéer og muligheter 48
Finn stil og stemning med visjonsplanen 49

3 Skap en plan: Bobler og hageskisser 53
Fra ønsker til hageplan 53
Lage tegning 54
Bobleplan og flyt i hagen 56
Utvikle planen videre 60
Triks for å se hagen på nye måter 64

4 Bygg opp hagen: Fra funksjon til design 69
Funksjoner og soner 71
Strukturer 81
Designprinsipper 93
Proporsjoner og størrelse 93
Balanse i funksjon og design 103

5 Lag rom i hagen 109
Hvordan få til rom og soner 113
Tak – høyde og atmosfære 117
Trær – levende tak 119
Vegger – strukturer, skjerming og frodige grenser 127
Gulv – soner, overflater og flyt 136
Siktlinjer og fokuspunkter 142

6 Elementene i den grønne hagen 149
Vann: Naturlig og bærekraftig håndtering 149
Jord: Fruktbar og levende 158
Lys: Sol og skygge, tørke og ild i hagen 166
Belysning 172
Luft: Vind og mikroklima 174

7 Materialvalg 177
Organisk og uorganisk 178
Ulike materialer 179
Resirkulering og gjenbruk 183

8 Plantene 185
Riktige planter for hage og miljø 186
Rett plante på rett plass 186
Klimatilpassede planter 189
Hjemmehørende planter 192
Spiselige planter og matberedskap 198
Ulike typer planter 200
Trær 200
Busker 202
Klatreplanter 202
Stauder 203
Prydgress 203
Løkblomster 204
Sommerblomster og toårige 204
Plantens utseende 206
Form på planter og blomster 206
Tekstur – plantens overflate 212
Duft 213

Farger 215
Å sette planter sammen 223
Planteroller 223
Strukturelle planter 224
Prydplanter 227
Arrangere planter 228
Planteplanen 230
Plantedesignprinsipper 230
Lage planen 232

9 Fra plan til levende hage 235
Biologisk mangfold og dyrelivet 236
Naturlige metoder og de du bør unngå 239
Planlegge utførelsen 246
Vedlikehold og endringer 252

10 Grønne hagerom 257
Realiser drømmehagen 257
Gjør en forskjell 258
Bonusene og din side 263

Kilder og inspirasjon 265
Hageheder 266
Forklaring av ord og uttrykk 267
Forfatteren 271

Hagehilsen

Det er to forhold som virkelig har satt fart på et mer vellykket hageliv for meg, og det er effekten av å planlegge og magien ved å la naturlige prosesser gjøre jobben. Begge disse deler jeg med deg i denne boka. Målet er å gi deg verktøyene du trenger for å skape en hage som er både vakker, funksjonell og bærekraftig.

Det vanskeligste er ofte å sette av tid og komme i gang med å lage hagen når du ikke vet hvor du skal begynne. Du vet ikke hvordan du skal komme frem til resultatet, så da blir det ikke noen start. Å designe hagen består av mange små steg og beslutninger før resultatene vises. En hage er en prosess som vokser frem. Det viktigste er å starte, for så å ta et steg av gangen.

Vi kan alle bidra til miljøet. Hagene våre er allerede en del av naturen og miljøet. Ta gode valg, både for å fremme miljøet og for å gjøre miljøbelastningen så liten som mulig. Det er viktig å ha to tanker i hodet samtidig: Hvordan designe hagen og samtidig ta hensyn til miljøet.

Mine favorittkapitler i boka er de som handler om trær og jord. De er ikke de mest sexy hagedesigntemaene, men *for* en effekt du får av å bruke dem riktig. Trærne er viktige for både hagen og miljøet, og alle uterom, store som små, fortjener minst ett tre. God jord legger grunnlaget for en frodig, lettstelt og sunn hage.

Jeg håper boka vil inspirere deg til å bruke tid på å planlegge hagen og samtidig ta med deg bærekraftige løsninger. Når du har en plan, er du mye nærmere å få til hagen. Mange steg nærmere. Allier deg gjerne med en hagevenn. Det er lettere å planlegge sammen med noen og ha noen å diskutere med underveis. Hageglede er til for å deles.

Du får ekstra digitalt innhold med boka, så les om din side bak i boka og logg deg inn for å få med deg bonusene.

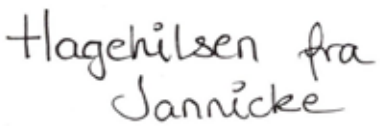

Få hagehilsen på mail:
www.frydhagedesign.no/hilsen

KAPITTEL 1

Nøkkelen til en vellykket hage

En fin hage blir satt stadig mer pris på. Det handler om bruksverdien for hageeier, det positive bidraget til folkehelsen og miljøet, samt verdien av eiendommen. Ingen hage er lik, og du må gjøre din hage til din. Hagen skal leve opp til dine behov og ønsker, uavhengig av trender. Du må få den til å fungere, i tillegg til at den skal være vakker og hyggelig.

Nøkkelen til en vellykket hage er planlegging. Den innsatsen du legger ned i planleggingen, får du igjen i en bedre hage, klarhet i hva du skal gjøre og smidigere gjennomføring. Du legger grunnlaget for gode valg og en hage som henger sammen.

Det du velger til hagen bør være gjennomtenkt, passe sammen og være basert på hagens utgangpunkt. Du må bruke tid på å sette deg inn i det som er aktuelt for deg og din hage for å lykkes. I denne boka lærer du hvordan du går frem for å få til hagen som du vil ha den, samtidig som du blir bevisst på å ta gode valg for miljøet.

Hage tar tid. Mange lager hage på impuls, men med en plan for hagen får du helhet og sammenheng, selv om du bruker lang tid på å lage hagen. Det blir enklere å finne gode løsninger, du får plass til det du ønsker deg og får plassert de ulike funksjonene hensiktsmessig. Når du har planen, ser du hvordan hagen vil bli og kan begynne på selve jobben. Du vet hvor du skal begynne og i hvilken rekkefølge du skal gjøre arbeidet. Du kan prioritere tid og budsjett. Begynn med det du 'må' ha av struktur, og der det er mest praktisk å starte, i tillegg til den delen av hagen du vil bruke med en gang.

Mange vil ha en lettstelt hage, og det får du til ved å planlegge og velge de riktige løsningene og metodene. Du må ikke være redd for å fylle på med planter. Mange tenker det er lettvint å plante sommerblomster i krukker, og de bruker mye penger og energi på det hvert år. Det er derimot mer lettstelt, økonomisk og miljøvennlig med planter i bakken, som klarer seg selv og kommer igjen år etter år.

Når du skal designe hagen, er det en fordel å ha begrensninger. Med begrensninger blir det rammer, system og sammenheng, og lettere å ta valg. Du må regne med å kompromisse på den ene eller andre måten. Du setter begrensninger når du begynner å planlegge, for det er så mange valg

og muligheter at du kan ikke ha med alt. Å ta mest mulig hensyn til miljøet begrenser også.

Du kan styre hagen, men ikke helt bestemme over den. Den lever sitt eget liv. Naturen vil hele tiden endre på hagen din. En av gledene ved å ha en hage, er at den utvikler seg, noe som også gjør at du må passe på den.

Det er verdiskapende å bruke tid og penger på uterommet, og legge til rette for at det blir lettstelt, smart og bærekraftig. Du får mye mer ut av hagen din mens du selv bruker den, og uterommet betyr mye for verdien når du skal selge. Gitt to like boliger, er den med fin hage lettere å selge og har høyere verdi. Har du feriebolig i utlandet? I varmere land er det mulig å bruke hagen hele året, og den blir et pusterom mellom murvegger, varme bygater og tørre landeveier.

Når du vet hvordan du vil ha det og er forberedt på å stille de riktige spørsmålene, er du en mer informert kunde når du skal bruke anleggshjelp i hagen. De som gjør anleggsarbeid, tilbyr ofte å planlegge uteområdet for deg. Siden de jobber mye med harde materialer og skal levere et produkt som passer med tjenestene de tilbyr, blir løsningene preget av det. Kreativiteten er begrenset, og resultatet blir ofte et enkelt design og få planter. Du kan sette standarden ved å be om noe mer.

Hagen er del av det du omgir deg med hver dag og gir førsteinntrykket av eiendommen din. En fin og tilpasset hage gir deg et ekstra rom, en bedre utnyttelse av eiendommen og mer trivsel hjemme.

Begynn hageåret med løkblomster om våren.

Det er mange fordeler med å bruke tid på å planlegge hagen.

Den gjennomtenkte hagen:

- Blir den hagen du ønsker deg – Selv om du ikke vet hvordan og hva når du begynner, vil du få oversikt og gode idéer, og finne løsninger underveis mens du jobber med planen.

- Er spesialtilpasset dine ønsker og behov, og har oversikt og helhet – Du får til en helhetlig løsning og alle funksjonene sett under ett for hele hagen.

- Gjør at du vet hva du skal og unngår å bli usikker og overveldet – Det ligger metode og system bak en hageplan. Det er en prosess å jobbe frem planen som gjør at du får anlagt hagen skikkelig.

- Krever en langsiktig plan – Du tar gjennomtenkte valg og tenker fremover. Å gjennomføre planen kan du jobbe med over tid.

- Er funksjonell og tilpasset omgivelsene – Du får med deg de praktiske tingene, kan opparbeide hagen i en fornuftig rekkefølge og få et bra resultat ut fra betingelsene.

- Gir deg økt bruksverdi – Du får et ekstra rom du kan bruke, og mer plass med lys og luft, som bidrar til økt livskvalitet.

- Øker verdien på eiendommen – Det kan være en stor investering å oppgradere uterommet, men verdien av eiendommen øker mer.

- Er penger spart – En hage som er tilpasset ditt behov, omgivelsene og hagens betingelser, med gjennomtenkte valg og holdbare løsninger vil spare deg for en dårlig prosess med dårlige løsninger og bomkjøp.

- Er tid spart – Du kommer i gang istedenfor å gruble og vente, og du sparer tid i utførelsen og ved å gjøre riktig med en gang.

Design hagen selv

Hagedesign som prosess handler om å planlegge hagen og bestemme hvordan den skal være. Selv om det høres fancy ut, er hagedesign aktuelt for alle med hage. Det er like viktig for små hager som for store.

Å designe hagen selv kan være en overveldende oppgave. Løsningen er å planlegge stegvis, og i denne boka får du verktøyene du trenger for å få en hage som passer for deg, med gode og gjennomtenkte løsninger. Det inkluderer designprinsipper, hva du må være oppmerksom på i valgene dine, hvordan du lager rom og soner, hvilken rolle de viktige elementene har, og hvordan du tar plantevalg.

Boka følger stegene i prosessen jeg bruker når jeg utformer hager. Min egen hage planla jeg før jeg hadde satt meg inn i hagedesign. Den gangen laget jeg en enkel skisse over hagen som inneholdt noen soner og planteområder, så noe riktig ble det. Men den var ikke planlagt langsiktig og det er fortsatt noe som mangler i balansen, bruken av arealet og rekkefølgen vi gjorde arbeidet i. Og nei, jeg er ikke helt fornøyd med hagen, så jeg jobber fortsatt med den. Jeg skulle med andre ord ønske jeg hadde hatt kjennskap til hele planleggingsprosessen med å designe en hage, og mer og bedre innsikt i designprinsipper og hageløsninger før jeg begynte på mitt eget hageprosjekt.

I 10 år har vi hatt en steinskråning på den ene siden av huset. Den blir bra til slutt, men ikke like bra som den kunne blitt. Utformingen av den har måttet vente, på grunn av jobben med alle de store steinene og fordi vi skal sette opp en lav mur. Jeg ville helst ha fjernet en del av steinene, men det er ikke lenger mulig å komme til med gravemaskin. Da ender vi opp med en mindre god løsning enn vi kunne fått til, med støttemuren tett på hushjørnet og mye stein i bedet. Hadde jeg gjort en skikkelig analyse og planleggingsprosess, kunne vi gjort unna dette mens vi gravde til huset eller garasjen.

Som ny hageeier er det helt vanlig å begynne med plantene. Det gjorde jeg også. Plantene er likevel blant detaljene du bestemmer sist i en hageplan. Med planen får du anlagt hagen i en passende rekkefølge, samtidig som prosessen hjelper deg med å finne løsninger.

Rom og soner får du til når du tar deg tid til å planlegge. Før du starter med selve planen, må du ha grunnlaget på plass. Da har du retningen for hvor du skal og grunnlaget for hva hagen din skal inneholde, samt for hva som vil passe hos deg av det du liker.

Når du har rom og soner på plass, er det mye lettere å bestemme detaljene og plantene. Du har faktisk designet hagen din når du har delt den inn og plassert sonene i den. Det er verdt å investere i denne fasen for å få en hage som blir koselig og føles god å være i.

Mens du leser boka, tenk på hvordan alt relaterer seg til din hage. Lag deg notater underveis med tanker og idéer, og svar på spørsmålene, så er du godt i gang med å planlegge og designe din egen hage.

Din hage og miljøet

Hagene våre gir mange muligheter for å påvirke miljøet, både positivt og negativt. Hver enkelt hageeier kan bidra ved å velge bærekraftige løsninger og metoder. Med mange hager blir det stor effekt. Å bidra til økosystemet er like relevant om du bor i byen eller på landet.

Vi kan ta miljøvennlige valg gjennom hele prosessen mens vi planlegger og lager hagen, ved å fremme de positive effektene og redusere de negative, og ved å gjenbruke. Det er ikke bare for miljøet det er positivt, men også for deg og hagen din. Du får en hage som trives bedre, og du sparer deg selv for arbeid.

Klimaet endrer seg, noe som gir utslag i mer ekstremt vær, som mer tørke eller mye nedbør på kort tid, og hagen må altså tåle mer. Naturen bygges ned med tap av biologisk mangfold og leveområder, med nedgang i insektbestander og truede arter, der hagene blir en motvekt.

Naturen skiller ikke på hagen din og omgivelsene. Den inviterer seg selv inn, og hagen er en del av økosystemet. Du opplever det kanskje som ugress og skadedyr, men det er også fugleliv, vakre blomster og nyttige insekter. Plantene i hagen din bidrar med renere luft, mat og levesteder.

Hvilke planter og materialer du velger, hvordan du dyrker og hvordan du opparbeider og vedlikeholder hagen, har betydning for miljøavtrykket og påvirker omgivelsene. Ved å være miljøbevisst i designprosessen fra starten, kan vi skape hager som spiller en aktiv rolle i å håndtere klimaforandringer, bevare biologisk mangfold og fremme bærekraftig ressursbruk.

Det er positivt å gjenbruke og tilpasse seg forholdene. Ta med deg det du kan videre i hageplanene, og gjør mest mulig ut av forholdene slik de er. En bærekraftig hage bidrar til å redusere risikoen for oversvømmelser, er en trygg havn for insektene og annet dyreliv, og krever lite vedlikehold. Ved å spille på lag med naturen blir hagen både frodig og lettstelt. Ta med deg rådene i denne boka, og ta hensyn til miljøet gjennom hele hageprosessen.

Hagen din bidrar med:

- et sted for dyrelivet
- et bindeledd mellom grønne områder
- overvannshåndtering
- kjøling i varme perioder
- renere luft
- bedre helse, både fysisk for deg selv og psykisk for deg og omgivelsene
- biologisk mangfold som styrker det lokale økosystemet
- mulighet for å dyrke økologisk mat
- inspirasjon og glede

KAPITTEL 2

Fra idé til realitet:

Hvordan planlegge hagen

En ny hage er et supert utgangspunkt for å skape drømmehagen, men kan også være overveldende og utfordrende å ta tak i. Ingen hager eller hageeiere er helt like, så det er ikke bare å gjøre det samme som noen andre. Hvordan du vil ha hagen, er helt personlig, og bare din hage har akkurat dine forhold.

Å ta hele hagen innover seg på en gang for å finne ut hva du skal gjøre, er omfattende og uoversiktlig. Med en stegvis prosess kommer du lettere frem til løsninger og gode resultater. Hvordan du går frem, gir denne boka deg svar på. Metoden kan du bruke om du skal planlegge hele hagen eller en mindre del av den, enten den er ny eller gammel, i nord eller sør. Gjør du det gjennomtenkt fra starten, legger du grunnlaget for å få plass til alt du ønsker, og for å skape helhet, et godt design og en fin flyt. Husk å ta notater underveis etter som du går gjennom prosessen.

3 hovedfaser i hageplanlegging

Planlegging av hagen kan deles inn i tre hovedfaser. Først kartlegger du forutsetningene, deretter finner du løsninger, før du til slutt legger til detaljene. Hver fase inneholder flere steg som hjelper deg med å skape en godt gjennomtenkt, helhetlig og funksjonell hage. Når du skal planlegge hagen, er det lurt å gå gjennom stegene etter hverandre. Du vil også oppleve å gå tilbake til tidligere steg underveis for å tilpasse og revurdere, da prosessen utvikler ditt syn på hagen, valgene og de mulige løsningene. Når planen er på plass, har du et solid grunnlag for å anlegge hagen.

1. Kartlegging og analyse

Den første delen av prosessen er å kartlegge og bli kjent med hagen, og finne ut av hva du liker og vil med den, så du får grunnlaget for hva du skal fylle den med. Målet er å skape en forståelse for hagens utgangspunkt, behov og muligheter før du starter med løsningene.

2. Design og utforming

I den andre hovedfasen er målet å sette rammene, plassere funksjonene og dele inn hagen. Å lage en enkel skisse for hagen er et viktig verktøy som gjør hele prosessen mer håndterlig og gir deg en klar plan å følge.

3. Detaljplanlegging

Detaljene er viktige for sluttresultatet. Tilpass hagen til din stil med valg av materialer, farger og planter. Ta høyde for hvordan det fungerer med elementene i hagen og juster på løsningene om det er nødvendig. Få på plass konkrete detaljer som gjør hageplanen gjennomførbar og funksjonell.

Hagedesignprosessen

FASE #1

Kartlegging og analyse

STEG #1

Observere og analysere hagen

STEG #2

Ta bilder og måle

FASE #2

Design og utforming

STEG #6

Tegn opp innholdet i dagens hage

STEG #7

Lag en bobleplan og fordel funksjoner

FASE #3

Detalj-planlegging

STEG #10

Tilpass til elementene

STEG #11

Velg materialer og overflater